

Territoriella Agendan 2030

En framtid för alla platser

#TerritorialAgenda A future for all places

Informellt möte den ministrar med ansvar för
fysisk planering, territoriell utveckling och/eller
territoriell sammanhållning

1 december 2020, Tyskland

TERRITORIELLA AGENDAN 2030

En framtid för alla platser

I Ingress

- (1) Vi, ministrar med ansvar för fysisk planering, territoriell utveckling och/eller territoriell sammanhållning, i samarbete med EU-kommissionen, Europaparlamentet, Europeiska regionkommittén, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Europeiska investeringsbanken och berörda europeiska och nationella sammanslutningar, har genomfört en översyn av den territoriella agenda som lanserades 2007 och uppdaterades 2011. Vi har enats om den territoriella agendan för 2030.
- (2) Vi uppmuntrar alla våra kollegor i våra grannländer att ta del av den territoriella agendan och delta i förverkligandet av den på europeisk, transnationell, makroregional och gränsöverskridande nivå. Alla är välkomna att använda sig av den territoriella agendan på nationell, regional och lokal nivå i sina respektive länder och i samarbete med andra länder.
- (3) Vi uppmuntrar alla som är involverade i strategier för fysisk planering och territoriell utveckling på alla nivåer av förvaltning och styrning i EU och dess grannländer att genomföra den territoriella agendan i praktiken. Den territoriella agendan är tillämplig överallt och är inriktad på ömsesidiga relationer och människors välbefinnande.
- (4) Den territoriella agendan bygger på slutsatserna i Espons rapport om tillståndet i det europeiska territoriet (*State of the European Territory Report, 2019*), Espons referensram för det europeiska territoriet (*European Territorial Reference Framework, 2019*) och Europeiska kommissionens sjunde rapport om ekonomisk, social och territoriell sammanhållning (2017). Den beaktar också aktuella rapporter om fysisk planering, territoriell sammanhållning och territoriell utveckling, EU:s sammanhållningspolitik och relevanta delar av Europeiska kommissionens, Europeiska regionkommitténs och Europeiska investeringsbanksgruppens sektorspolitik.

- (5) Den territoriella agendan beaktar aktuella politiska ramar och agendor, däribland FN:s agenda 2030 för hållbar utveckling och mål för hållbar utveckling (2015), Parisavtalet (2015), FN:s nya agenda för städer (2016), Europeiska kommissionens diskussionsunderlag *Mot ett hållbart EU 2030* (2019), förslaget om EU:s framtida sammanhållningspolitik 2021–2027 (2018), EU-agendan för städer (2016), den nya Leipzigstadgan (2020), Cork 2.0-förklaringen om ett bättre liv i landsbygdsområden (2016) och OECD:s principer för stads- och landsbygdsolitik (2019), samt den europeiska gröna given, med dess investeringsplan för ett hållbart Europa och mekanism för en rättvis omställning (2020), återhämtningsprogrammet för EU (2020) och relevanta slutsatser från Österrikes, Rumäniens, Finlands och Kroatiens ordförandeskap i Europeiska unionens råd.
- (6) Den territoriella agendan tillhandahåller en handlingsinriktad ram för att främja den territoriella sammanhållningen i Europa. Territoriell sammanhållning är ett mål för Europeiska unionen som infördes genom fördraget om Europeiska unionen (artikel 3, EU-fördraget). Den innebär att unionen ska främja en välavvägd och harmonisk territoriell utveckling mellan och inom länder, regioner, städer och kommuner samt trygga en framtid för alla platser och människor i Europa baserat på den territoriella mångfalden och subsidiaritet. Den möjliggör mer jämlika möjligheter, inbegripet tillgång till offentliga tjänster för människor och företag oavsett var de befinner sig. När det gäller städer behandlas dessa aspekter i den nya Leipzigstadgan. Den territoriella sammanhållningen stärker solidariteten för att främja konvergens och minska ojämlikheten mellan mer gynnade platser och platser som har sämre utsikter till välstånd eller släpar efter i utvecklingen. Den territoriella sammanhållningen hjälper alla platser att utnyttja sina egna resurser på bästa sätt genom platsbaserade investeringar. Detta gynnar både Europa som helhet och varje enskilt land.
- (7) Den territoriella agendan betonar vikten av och anger inriktningen för en strategisk fysisk planering, och uppmanar alla förvaltningsnivåer att stärka den territoriella dimensionen i sektorspolitiken. Agendan syftar till att främja en inkluderande och hållbar framtid för alla platser och bidra till att målen för hållbar utveckling uppnås i Europa.

- (8) Det är av stor betydelse att begränsa ojämlikheter som hindrar Europa och dess länder, kommuner och regioner att bygga vidare på sina framgångar. Detta kan endast uppnås genom att ägna mer uppmärksamhet åt den territoriella mångfalden i Europa och åt platsers utvecklingspotential och utmaningar.
- (9) Under översynen av den territoriella agendan har covid-19-pandemin medfört förändringar av politiken och perspektiven på den framtida utvecklingen. Samtidigt som följderna av pandemin och de politiska åtgärderna för att hantera den skiljer sig från område till område, visar pandemin på territoriernas betydelse och det starka beroendet mellan dem. Den territoriella sammanhållningen bör ges en viktig roll i återhämningsprocessen. Den territoriella utvecklingspolitiken och samarbete kring gemensamma mål är avgörande för att öka kommuners, regioners och länders motståndskraft och samtidigt stödja deras återhämtning.
- (10) Enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (artiklarna 174, 175 och 349, EUF-fördraget) bör all unionspolitik och alla unionsåtgärder bidra till ekonomisk, social och territoriell sammanhållning. Arbetet för hållbar territoriell sammanhållning och minskad ojämlikhet mellan platser och människor kräver gemensamma insatser. För detta krävs gemensamma ansträngningar inom olika politikområden, mellan myndigheter på kommunal, regional, nationell nivå, EU-nivå och andra myndigheter, och tillsammans med olika samhällsgrupper. Dessa måste samarbeta för att skapa balans mellan inkludering, hållbarhet, konkurrenskraft och motståndskraft genom en integrerad territoriell utveckling som bygger på deltagande och innovation.
- (11) Regionala och lokala myndigheter kan behöva externt stöd för att säkerställa en hållbar utveckling för alla. Stödet kan ges genom EU:s sammanhållningspolitik och politik för landsbygdsutveckling inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken, med mål och investeringar i alla regioner. Detta gäller särskilt territorier med mindre gynnsamma framtidsutsikter, de som släpar efter i utvecklingen och territorier som har allvarliga och permanenta naturliga eller demografiska hinder.
- (12) Den europeiska gröna given med sin investeringsplan för ett hållbart Europa och mekanism för en rättvis omställning samt EU:s relaterade sektorspolitik och

arbete med en långsiktig vision för landsbygdsområden, erbjuder möjligheter att främja synergier mellan den territoriella agendan och EU:s övergripande strategier och politik. Den gröna given kopplar samman gröna mål och mål för en rättvis omställning, med syftet att bekämpa de ojämlika effekterna av energiomställningen, minskningen av växthusgasutsläpp och klimatförändringarnas påverkan, liksom andra miljörelaterade utmaningar. Den syftar till att omvandla klimat- och miljöutmaningar till möjligheter för alla platser och att omställningen görs rättvis och inkluderande för alla. Den europeiska gröna given erbjuder därmed möjlighet att främja synergier mellan den territoriella agendan och EU:s övergripande strategier och politik. Detta är i linje med principen om territoriell sammanhållning och en platsbaserad strategi som bygger på alla platsers olika potential och förbättrar den territoriella balansen i Europa.

- (13) Vi uppmanar alla som är involverade i territoriell utveckling och strategisk fysisk planering på alla nivåer att ta till sig prioriteringarna i den territoriella agendan. Vi uppmanar också alla som ansvarar för utformning och genomförande av sektorspolitik – på alla förvaltningsnivåer – att ta dessa prioriteringar i beaktande. Samstämmighet mellan all politik på EU-nivå, nationell nivå och subnationell nivå är viktigt för den territoriella sammanhållningen. Politiken på flesta områden har betydande territoriella effekter och påverkar på olika sätt möjligheterna till territoriell utveckling. Samordnade och platsbaserade strategier kan ha en stor betydelse för att förbättra politikens samstämmighet och effektivitet och för att minska de negativa effekterna av motstridiga politiska åtgärder.
- (14) Vi uppmanar beslutsfattare och myndigheter i medlemsstater, regioner, storstadsområden, städer, kommuner, landsbygdsområden och på andra platser att bidra till en inkluderande och hållbar framtid för alla platser och människor. Platser med en gemensam potential eller gemensamma utmaningar kan samarbeta för att hitta gemensamma lösningar. Platser med kompletterande potential kan tillsammans utforska sina komparativa fördelar för att skapa ytterligare utvecklingspotential. Vi kommer att stödja deras förmåga att utveckla effektivare politiska åtgärder genom närmare samarbete.

- (15) Den platsbaserade strategin för utformningen av politiken bidrar till den territoriella sammanhållningen. Den utgår från horisontell och vertikal samordning, evidensbaserat beslutsfattande och integrerad territoriell utveckling. Den riktar sig till olika förvaltningsnivåer (strategi för flernivåstyre) och stöder därmed subsidiaritetsprincipen. Den säkerställer samarbete och samordning, med deltagande av medborgare, civilsamhälle, företag, forsknings- och vetenskapsinstitutioner och kunskapscentrum. Den syftar i slutändan till att tillvarata den unika territoriella potentialen i fråga om platsbaserat territoriellt kapital och platsbaserade territoriella kunskaper och resurser, samtidigt som den tar fasta på behovet av skräddarsydda lösningar för olika typer av territorier. Utformningen och genomförandet av platsbaserade strategier på europeisk, nationell, regional och lokal nivå kommer att bidra till platsers långsiktiga utveckling och konkurrenskraft.
- (16) Platsbaserade strategier, politisk samordning och en effektiv ram för flernivåstyre är gemensamma principer i både den territoriella agendan och den nya Leipzigstadgan. Den territoriella agendan förespråkar att dessa ska användas som övergripande principer för alla platser och på alla politikområden. Den nya Leipzigstadgan ger vägledning om hur principerna kan tillämpas i städer och stadsområden och deras funktionella regioner och stadsnära områden. Vi stöder därför ett stärkt samarbete mellan och inom olika territoriella nivåer, inklusive partnerskap mellan städer och landsbygd.
- (17) Såsom anges i den nya Leipzigstadgan säkerställer principerna om god stadsförvaltning och stadsplanering attraktiva, inkluderande, beständiga och anpassningsbara miljöer, och bidrar till att göra dem mer angenäma och attraktiva för människor att arbeta, bo och vistas i. Det är viktigt att offentliga myndigheter proaktivt arbetar för en inkluderande utformning med hög kvalitet när de planerar utvecklingen av våra städer och samhällen.
- (18) Vi uppmanar olika grupper och det civila samhället i hela Europa att hjälpa till att komma till rätta med den ökande utvecklingsklyftan mellan människor och platser. Att bygga broar mellan människor med olika inkomst, utbildningsbakgrund, kultur, traditioner och religion är avgörande för att hålla samman Europa. Vi kommer att underlätta samarbete och stärka solidariteten

inom det civila samhället för att minska segregationen och främja social inkludering, och använda mångfalden som en tillgång för allas välbefinnande.

- (19) Den territoriella mångfalden i Europa är en underutnyttjad resurs. En platsbaserad utformning av politiken kan bidra till att frigöra outnyttjad potential. Gemensamma insatser mellan olika politikområden, förvaltningsnivåer, platser och samhällsgrupper är en grundförutsättning för ett inkluderande och hållbart Europa som erbjuder framtidsutsikter för alla människor och platser, skyddar gemensamma försörjningsmöjligheter och ligger till grund för omställningar.

II Varför vi måste agera

- (20) Aktuella studier från bland annat Espon, Europeiska kommissionen, Europeiska regionkommittén, Europeiska investeringsbanken, Världsbanken och andra internationella, nationella och regionala aktörer betonar att Europa står inför stora ekonomiska, sociala och miljömässiga utmaningar men att dessa även har en stor potential att förbättra levnadsvillkoren på alla platser och för alla människor. Detta kräver politiska åtgärder med en stark territoriell dimension och samordnade strategier som bekräftar och utnyttjar den territoriella mångfalden och dess särdrag.
- (21) Det finns många olika slags platser i Europa: huvudstadsregioner, storstadsområden, små och medelstora städer, stadsnära områden, landsbygdsområden, inre periferier, avlägsna områden, de nordligaste områdena, glesbefolkade områden, öar, kustområden, bergsområden, regioner i yttersta randområden, gränsöverskridande regioner, makroregioner, områden på demografisk tillbakagång och områden som genomgår ekonomisk eller industriell omvandling. Dessa områden har mycket olika utvecklingspotential och utmaningar. På alla nivåer, från sublokal till europeisk nivå, ökar de ekonomiska skillnaderna mellan platser och människor, liksom riskerna för och påfrestningarna på miljön. Orsakerna är stordriftsfördelar, ojämlik tillgång till marknader och kvalificerad arbetskraft och skillnader i kvalitet på förvaltning och offentliga tjänster. Även förbindelser och flöden mellan platser, särskilt längs korridorer, påverkar möjligheterna att förverkliga potentialen eller hantera utmaningar.

Kvaliteten på styrning och förvaltning

- (22) Kvalitet på styrnings- och förvaltningsprocesser är en viktig övergripande princip för utvecklingen på lokal, regional, nationell och europeisk nivå. Den har betydelse för samhällets välbefinnande och är en förutsättning för en långsiktig

och hållbar ökning av levnadsstandard, investeringar, social tillit och politisk legitimitet. För att utarbeta och genomföra integrerade platsbaserade strategier och investeringar krävs samarbete mellan politikområden och mellan olika styrnings- och förvaltningsnivåer, liksom deltagande från lokalsamhällena. Kontinuerlig kapacitetsuppbyggnad på alla nivåer är särskilt viktigt för att stärka deltagandet i strategiernas genomförande.

- (23) Som framhålls i den sjunde sammanhållningsrapporten finns det variationer i styrningens och förvaltningens kvalitet på alla styrnings- och förvaltningsnivåer i hela Europa. De största skillnaderna finns mellan olika länder, men även inom länder förekommer skillnader. Låg kvalitet på styrning och förvaltning riskerar att försämra marginalnyttan och avkastningen på investeringar i infrastruktur, humankapital och teknik i det berörda territoriet.

Klyftan mellan människor och platser ökar

Ökad obalans och ojämlikhet

- (24) Förändringar av Europas sociala och ekonomiska geografi leder till större ojämlikhet som ökar klyftan mellan människor och platser. Vissa samhällsgrupper och samhällen upplever att målen och visionerna på europeisk och nationell nivå inte rör deras problem och framtidsutsikter. Detta kommer till uttryck i debatten om "missnöjets geografi". De ökande sociala och ekonomiska skillnaderna i Europa har en territoriell dimension i form av exempelvis segregation inom städer, landsbygdsområden eller landsbygdsregioner, inom regioner eller länder och inom Europa. Ökande ojämlikhet och skillnader leder till stora variationer när det gäller framtidsutsikter. Den territoriella agendan framhåller dessa utmaningar och gör beslutsfattarna uppmärksamma på dem.
- (25) Åtgärder behövs inom följande områden:
- (26) **Livskvalitet:** Det grundläggande målet för alla offentliga åtgärder bör vara att förbättra medborgarnas välbefinnande och livskvalitet. Det rör inte bara ekonomiska resultat, levnadsstandard och rent materiella aspekter, utan även kvaliteten på offentliga tjänster, rörelsefrihet och en sund och motståndskraftig arkitektur och bebyggd miljö med hög kvalitet. Det finns också en territoriell

dimension som rör allt från skillnader mellan stadsdelar i fråga om socialt utanförskap och fattigdom till skillnader mellan olika regioner och länder.

- (27) **Tjänster av allmänt intresse:** Tillgänglighet, närhet, ekonomisk överkomlighet och kvalitet när det gäller offentliga tjänster är viktiga faktorer för livskvalitet och företagsutveckling. Behov av högre kostnadseffektivitet och effektivare offentlig förvaltning kan leda till att tjänster slutar tillhandahållas eller koncentreras till vissa platser. Samtidigt ökar förväntningarna på tillgänglighet och kvalitet. Skillnader i tillgång till tjänster av allmänt intresse innebär på medellång till lång sikt en risk att tjänsteleverantörer, företag och sociala verksamheter flyttar till områden med bättre tillgång. Ny teknik för onlinetjänster kan göra avlägsna områden mindre känsliga för trycket att flytta verksamheter. Samtidigt står vissa områden inför växande utmaningar när det gäller tillgång till ekonomiskt överkomliga bostäder, framför allt i områden där tillfälligt boende och turism leder till en stor minskning av bostadsbeståndet, vilket bidrar till hemlöshet, gentrifiering och socialt utanförskap.
- (28) **Demografiska och samhällsliga obalanser:** En åldrande befolkning och migration på nationell nivå eller mellan olika delar av Europa, inklusive avfolkning, utgör utmaningar för Europas välfärdssystem och för lokal och regional utveckling. Denna demografiska utveckling medför allvarliga sociala följder, bland annat i form av ökat socialt utanförskap och ökad ojämlikhet, liksom utmaningar när det gäller tillhandahållande av offentliga tjänster, arbetsmarknad och bostäder. Åldrande och migration leder till en ökad koncentration till stadsområden och samtidigt till en avfolkning av landsbygden och avlägsna områden. Det gäller framför allt avlägsna områden med bristande tillgång till offentliga tjänster och ekonomiska och sociala möjligheter. Migrationsflöden till eller från områden utanför Europa, såsom utflyttning av unga och begåvade människor och flyktinginvandring, kan försvåra dessa utmaningar.
- (29) **Digitalisering och den fjärde industriella revolutionen:** Digitalisering och omvälvande teknik kommer att påverka den ekonomiska utvecklingen och samhällsutvecklingen i Europa. Den fjärde industriella revolutionen kommer att leda till sammansmältning av olika tekniker och att gränserna mellan fysiska,

digitala och biologiska system suddas ut, vilket kommer att förändra arbetsmarknaden avsevärt. Ekonomisk koncentration och ny teknik som snabbt införs över hela världen kommer i allt högre grad att skapa ekonomier där "vinnaren tar allt". Det innebär att regioner och urbana områden som genomgår en ekonomisk omvandling ökar i betydelse. Offentliga myndigheter måste ständigt vara innovativa och föra dialog med berörda aktörer för att förbereda för omställningar och utveckla effektiva strategier. Det innebär också att man behöver beakta skyddet av personuppgifter och rätten till integritet, e-förvaltning och den europeiska digitala omställningen. Skillnader i utbildning, digitala färdigheter och bredbandstillgång är viktiga faktorer i den tilltagande territoriella ojämlikheten. Äldre människor och personer i avlägsna landsbygdsområden (t.ex. i bergsområden eller på öar) löper ofta risk att lämnas utanför i den digitala omställningen.

- (30) **Sysselsättning och ekonomisk utveckling:** De lokala och regionala ekonomierna i Europa är i hög grad sammanlänkade och beroende av varandra genom komplexa värdekedjor. Ekonomi och sysselsättning påverkas av lokala utvecklingsförhållanden som ligger utanför lokala, regionala, nationella och europeiska beslutsfattares möjlighet till påverkan. Vissa platser tenderar att uppnå bättre ekonomiska resultat och ha bättre sysselsättningsmöjligheter, på grund av exempelvis större konkurrenskraft, större finansierings- och investeringskapacitet, attraktiva investeringsvillkor, gynnsamt företagsklimat, utvecklad regional infrastruktur, effektiva regionala innovationssystem, högre grad av forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet, tillgång till god utbildning, kvalificerad arbetskraft och en god företagsmiljö och naturmiljö. Detta förstärker den relativa ställningen för mer framgångsrika platser och vidmakthåller skillnader och obalanser. En annan viktig faktor är stadstillväxten och den polycentriska utvecklingen.
- (31) **Ömsesidigt beroende mellan platser:** Samtidigt som klyftan mellan vissa platser i Europa växer, ökar också det ömsesidiga beroendet mellan platser. Dessa positiva och negativa externa effekter innebär att utvecklingen på en plats påverkar potentialen på en annan, så att förändringar i en del av Europa kan påverka andra delar av kontinenten. Dessa ömsesidiga beroenden framstår som tydligast i den ekonomiska koncentrationen och ökande skillnader mellan

områden som blomstrar (ofta storstadsområden) och områden på tillbakagång (ofta landsbygdsområden). De framgår också av den fortsatta polariseringen mellan centrum och periferi på både europeisk och nationell nivå. På de olika sidorna av EU:s interna och framför allt externa gränser finns skillnader och olikheter mellan juridiska, sociala och politiska system som påverkar den lokala och regionala utvecklingen. Hinder för integration mellan platser kan leda till ett underutnyttjande av mänskliga, kulturella, ekonomiska och ekologiska resurser i gränsregioner som förvärrar det avlägsna läget och det sociala utanförskapet.

- (32) **Global förankring:** Europa är djupt involverat i den globala ekonomin. Den lokala och regionala utvecklingen i Europa påverkas av såväl globala strategier som geopolitisk och socioekonomisk utveckling som lokala och regionala beslutsfattare inte har något inflytande över, inklusive utvecklingen i Eurasien och Medelhavsområdet. Många medborgare och företag i Europa ingår i världsomspännande sociala och ekonomiska nätverk. Utvecklingen i europeiska regioner, storstadsområden och städer är därför sammanlänkad med andra platser och med flödet av varor, tjänster, människor och idéer i hela världen. Kort sagt påverkar exogena händelser utvecklingsmöjligheterna för platser i Europa. Varken möjligheterna eller sårbarheten i samband med den globala utvecklingen är jämt fördelade över Europa. Covid-19-pandemin har dessutom visat hur känsliga de globala leveranskedjorna är och bristen på motståndskraft i flera ekonomiska sektorer och territorier.

Hållbar utveckling och klimatförändringar

Ökad belastning på miljön

- (33) Globala utmaningar när det gäller hållbar utveckling har stor betydelse för den lokala och regionala utvecklingen och levnadsvillkoren i Europa. Det gäller framför allt klimatförändringar, miljöförstöring och övergången till en klimatneutral ekonomi. I de politiska diskussionerna och samhällsdebatten framhålls det brådskande behovet att hantera klimatförändringar, motståndskraft och en övergång till en mer hållbar utveckling, vilket betonas i FN:s mål för hållbar utveckling. På strategisk nivå omsätts dessa mål genom den europeiska gröna given och den europeiska planeringsterminens

landsrapporter i en EU-agenda. Olika landsbygdsområden, städer och regioner har olika potential och står inför olika utmaningar i samband med övergången till en hållbar utveckling.

- (34) Åtgärder behövs inom följande områden:
- (35) **Klimatförändringar:** Klimatförändringarnas påverkan varierar betydligt mellan Europas olika geografiska regioner, som har olika grader av sårbarhet. Ökad risk för stigande havsnivåer, värmeböljor, skogsbränder, torka, ökenspridning och annan mark- och jordförstöring, översvämningar och andra naturliga eller kombinationer av naturliga och tekniska risker kräver platsbaserade motåtgärder, samarbete och samordnade insatser. Åtgärder för begränsning av och anpassning till klimatförändringarna kan till och med innebära nya utvecklingsmöjligheter för olika platser. Det kan röra jordbruk, bioekonomi, den gröna, blå och cirkulära ekonomin samt förnybar energiproduktion. Klimatförändringarnas påverkan, liksom insatserna för begränsning och anpassning, beror på de territoriella förutsättningarna och kräver skräddarsydda åtgärder på alla nivåer.
- (36) **Minskad biologisk mångfald och markförstöring:** Den snabba förlusten av biologisk mångfald på grund av mänsklig påverkan innebär allvarliga risker för ekosystem och långsiktiga levnadsvillkor. Det påverkar försörjningsmöjligheter, livskvalitet och lokala ekonomier. Ökande exploatering av mark- och kustområden, hårdgörning av mark och stadsutbredning leder till en minskning av öppna ytor, biologisk mångfald och bördig mark, och bidrar till urbana värmeöar som påverkar ekosystemens funktion. Samtidigt erbjuder områden som övergivits, förfallit eller underanvänds möjligheter till förändrad markanvändning.
- (37) **Luft-, mark- och vattenkvalitet:** Detta är en grundförutsättning för människors välbefinnande. Luftföroreningar, buller, markföroreningar och förorenat grund- och ytvatten orsakar allvarliga hälsoproblem som kan kopplas till sociala skillnader. Skillnader i tillgång till ren luft, rent vatten och ren mark finns inte bara mellan länder och regioner utan även mellan stads- och landsbygdsområden och inom städer och storstadsområden.

- (38) **Säker, ekonomiskt överkomlig och hållbar energi:** Europas medborgare och företag behöver tillgång till en hållbar, säker och ekonomiskt överkomlig energiförsörjning. Det är av stor betydelse för den lokala och regionala utvecklingen. Omfattande import från tredjeländer med risk för ekonomisk eller politisk instabilitet innebär ökade problem i fråga om energisäkerhet. Stora svängningar i energipriser och ökande utsläpp tydliggör behovet av hållbara och motståndskraftiga lösningar såsom förnybar energi, grönare, koldioxidsnål ekonomisk verksamhet och andra åtgärder som ökar energieffektiviteten och minskar energianvändningen. Otillräcklig energiinfrastruktur och beroendet av befintliga nät gör det nödvändigt att diversifiera energiproduktionen och energiförsörjningen och att vidareutveckla och integrera energimarknaderna.
- (39) **Rättvis omställning:** För att uppnå en klimatneutral ekonomi senast 2050 krävs insatser för att fasa ut fossila bränslen i hela Europa. De ekonomiska, miljömässiga och sociala kostnaderna för denna omställning är särskilt höga för de territorier och grupper av befolkningen som är mest beroende av fossila bränslen och industrier som släpper ut betydande mängder växthusgaser. Målet med en rättvis omställning är att säkerställa att utvecklingen mot en klimatneutral ekonomi sker på ett rättvist sätt som inte lämnar några människor eller platser utanför och som erbjuder en god livskvalitet för alla. För de territorier som påverkas negativt av omställningen krävs investeringar som gör det möjligt för regioner och människor att hantera de sociala, ekonomiska och miljömässiga effekterna av omställningen till en klimatneutral ekonomi fram till 2050.
- (40) **Cirkulära värdekedjor:** En cirkulär ekonomi är ett viktigt mål för en koldioxid-/klimatneutral ekonomi. Den cirkulära ekonomin syftar till att skapa slutna material- och energikretslopp genom hållbar konstruktion, underhåll, reparationer, återtillverkning, renovering och återvinning. Processer för industriell symbios i regionala värdekedjor är viktiga. Omställningen av Europas ekonomier till en platsbaserad cirkulär och koldioxid-/klimatneutral modell har en territoriell dimension och kan stärka funktionella regioner. Platsers ekonomiska välstånd beror på deras företags och uppstartsföretags konkurrenskraft och kreativitet, deras lokala fördelar, deras särdrag och traditioner, deras kulturella, sociala och mänskliga kapital, och deras

innovationsförmåga. Vanligtvis har stadsområden bättre förutsättningar att ta till sig nya trender på detta område än glesbefolkade områden och inre periferier som ofta saknar kritisk massa. Medelstora och mindre städer, liksom platser med många hantverksföretag, kan likväl gynnas av en cirkulär ekonomi när det gäller reparations-, återanvändnings- och delningsverksamhet på lokal och regional nivå.

- (41) **Natur, landskap och kulturarv:** Natur- och kulturarv är tillgångar för lokal och regional utveckling som erbjuder unika utvecklingsmöjligheter och livsmiljöer med hög kvalitet. Hållbart och effektivt resursutnyttjande bör gynna lokalsamhällen och främja lokala affärsmöjligheter. Överexploatering av dessa tillgångar kan dock hota den lokala och regionala ekonomin. Stadsutbredning, intensivt jordbruk och fiske, energiproduktion, gruvdrift, industriell verksamhet, transporter och annan infrastrukturutveckling kan, särskilt om samordning saknas, orsaka allvarliga problem. Ökad och okoordinerad exploatering av havsområden och marina resurser kan påverka den hållbara utvecklingen, medan förändringar i mark- och havsanvändning, stadsutbredning och massturism hotar kulturtillgångar och landskap och kan fragmentera livsmiljöer och ekologiska korridorer.

Behov av åtgärder

- (42) Den växande ojämlikheten mellan platser och människor och en ohållbar utveckling har nått en kritisk nivå i Europa. För att alla människor, grupper och platser i Europa ska kunna se positivt på framtiden krävs ytterligare samordnade insatser på alla geografiska nivåer och förvaltningsnivåer. Det är hög tid för en bättre förståelse av sektorspolitikens territoriella påverkan och att hantera denna påverkan på lämpligt sätt. Vi vill bidra till en hållbar utveckling och en fortsatt europeisk sammanhållning genom att genomföra följande territoriella prioriteringar för Europa.

III Territoriella prioriteringar för Europa

(43) För att trygga en hållbar framtid för alla platser och människor i Europa krävs insatser baserade på

- en gemensam insikt om att utvecklingsbehoven och effekterna av den framtida utvecklingen skiljer sig mellan olika platser i Europa, och som kan stärkas genom utbyte av kunskaper och erfarenheter från specifika lösningar och relaterade stödsystem, och
- samarbete och samordning mellan platser, förvaltningsnivåer, politikområden och samhällsgrupper för att hantera komplexa frågor och utnyttja olika potential, inklusive genom EU:s sammanhållningspolitik och politik för landsbygdsutveckling, Interreg eller andra verktyg för att stärka integrerad territoriell eller lokal utveckling.

(44) Vi fastställer därför två övergripande mål, ett rättvist Europa och ett grönt Europa, med sex prioriteringar för att utveckla Europas territorium i dess helhet och alla platser det rymmer.

ETT RÄTTVIST EUROPA

som erbjuder framtidsutsikter för alla platser och människor

(45) Prioriteringarna för ett rättvist Europa betonar den territoriella dimensionens och fysiska planeringens bidrag till övergripande politiska prioriteringar. Prioriteringarna omfattar ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, den europeiska pelaren för sociala rättigheter, ett Europa närmare medborgarna, en mer inkluderande, hållbar och integrerad utveckling av platser, rättvis omställning och territoriell integration i Europa.

ETT BALANSERAT EUROPA

En bättre balanserad territoriell utveckling som drar nytta av Europas mångfald

- (46) Den territoriella mångfalden i Europa har en stor utvecklingspotential. Den kan bidra till en bättre balans i den territoriella utvecklingen, motverka alltför stor koncentration, stärka sekundära tillväxtpoler och minska ojämlikheten mellan människor och platser. Samarbete inom polycentriska nätverk av städer, storstadsområden och regioner bidrar till en mer optimal spridning av utvecklingspotentialen. Vi kommer därför att vidta åtgärder för att uppmuntra stadsdelar, samhällen, kommuner, län, regioner och medlemsstater att samarbeta för att hantera globala samhällsutmaningar och förbättra arbets-, levnads- och företagsvillkoren på alla platser, och för att stärka det socioekonomiska väståndet, innovationsförmågan, ställningen i den globala värdekedjan och den globala konkurrenskraften i hela Europa.
- (47) Polarisering mellan Europas centrum och periferi, dess huvudstäder, storstadsområden, städer, landsbygdsområden och områden med geografiska och demografiska särdrag undergräver en balanserad territoriell utveckling. Särskilt små och medelstora städer har en underutnyttjad potential att minska polariseringen. De spelar en avgörande roll för den regionala ekonomiska utvecklingen och det sociala välbefinnandet, särskilt när det gäller nationell och internationell tillgänglighet och en tillfredsställande tillgång till tjänster på lokal och regional nivå. Polycentriska nätverk kan också bidra till mer hållbara transporter. Vi uppmanar politiskt ansvariga på alla nivåer att främja polycentriska utvecklingsmodeller där alla platser kan spela en roll.
- (48) I Europa finns territorier av skiftande slag, såsom kustområden, öar, bergstrakter, inre periferier, slättland, floddalar och sjöområden. Utvecklingen i alla dessa territorier har unika utmaningar och unik potential, även om de yttersta randområdena har särskilda utmaningar på grund av sitt avlägsna läge och sin speciella karaktär. Vi kommer att vidta åtgärder för att uppmuntra beslutsfattare på alla förvaltningsnivåer att tillvarata den unika potentialen hos territorier med särskilda geografiska villkor och genom integrerade och samarbetsinriktade strategier undanröja hinder för dessa områden.

FUNKTIONELLA REGIONER

Konvergent lokal och regional utveckling, mindre ojämlikhet mellan platser

- (49) Städer av alla storlekar driver den ekonomiska och sociala utvecklingen och är attraktiva platser att bo, arbeta och investera i och besöka. Samarbete och nätverkande mellan och inom städer och omgivande områden inom samma funktionella region skapar utvecklingsmöjligheter för alla platser, om hänsyn tas till behovet av att stärka förbindelserna mellan stad och landsbygd. Sådana funktionella regioner följer ofta inte befintliga administrativa gränser. De kännetecknas av sin funktionella karaktär och sitt ömsesidiga beroende, är mycket dynamiska och kan förändras över tid. Beslutsfattare i städer som ser samarbetsmöjligheter med omgivande områden bortom de administrativa gränserna kan bidra till att dessa platser fungerar som drivkrafter för intraregional tillväxt. Sådana samarbeten sker inte på de omgivande områdenas och landsbygdsområdenas bekostnad, utan är till fördel för dem. Städer och deras omgivande områden kan tillsammans skapa sunda och ekonomiskt överkomliga levnadsmiljöer och undvika ytterligare stadsutbredning och markexploatering. Vi vill söka dialog med städer av alla storlekar för att tillämpa en integrerad strategi för flernivåstyre. Det innebär deltagande av personer från olika förvaltningsnivåer, i synnerhet lokala och regionala, och från olika politiska sektorer och samhällsgrupper.
- (50) Europa består av en mångfald av stadsområden, stadsnära områden, landsbygdsområden, avlägsna områden och glesbefolkade områden. Några av dessa lider av segregering eller omfattande avfolkning. Deras utveckling har nära koppling till unika lokala förhållanden och förbindelser med andra platser, tillgång till offentliga tjänster och deras tillgänglighet, utbildningsmöjligheter och internetanslutning, diversifierad ekonomisk verksamhet och entreprenörskap, liksom till deras ekologiska betydelse och ekosystemtjänster. När det gäller städer behandlas dessa aspekter i den nya Leipzigstadgan. Vi kommer att inleda diskussioner med lokala och regionala beslutsfattare för att stärka samarbetet kring långsiktiga platsbaserade strategier för dessa områden och för att skapa hållbara funktionella förbindelser mellan angränsande områden, bland annat genom fysisk planering och instrumenten i EU:s sammanhållningspolitik och politik för landsbygdsutveckling, och genom andra EU-åtgärder såsom integrerad territoriell investering, lokalt ledd utveckling eller andra metoder för

att stödja integrerad territoriell eller lokal utveckling. Dessa kan eventuellt redan finnas på plats i det berörda området.

INTEGRATION ÖVER GRÄNSERNA

Enklare liv och arbete över nationsgränserna

- (51) Territoriellt och maritimt samarbete mellan platser i olika länder bidrar till ett bättre utnyttjande av utvecklingspotentialen och till att lösa gemensamma utmaningar. Genom förenade krafter över nationsgränserna, inklusive inom ramen för Interregs program och projekt, kan en kritisk massa för utveckling skapas och synergier främjas, samtidigt som ekonomisk, social och miljömässig fragmentering och negativa externa effekter minskas. Detta omfattar ekosystem, natur- och kulturarv, arbetsmarknad, tillhandahållande av offentliga tjänster och nätverk av städer som separeras av interna eller yttre gränser eller sjögränser. Vi kommer att vidta åtgärder så att stabila gränsöverskridande, transnationella och interregionala samarbeten införlivas i makroregionala, nationella, regionala och lokala utvecklingsstrategier. Exempel på stabila tillvägagångssätt för att vid sidan om enstaka projekt underlätta samarbetet mellan administrativa områden är det strategiska Interreg-samarbetet, initiativet om kunskaps- och innovationsgrupper från Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT:s KI-grupper), plattformarna inom strategin för smart specialisering (S3-plattformar), EU:s konsortier för strategiska värdekedjor, samarbete inom Horisont Europa, europeiska grupperingar för territoriellt samarbete (EGTS), centrala program inom EU:s sammanhållningspolitik, makroregionala strategier, samarbete mellan storstadsområden, funktionell regionstyrning, gränsöverskridande planering och juridiska gränsöverskridande avtal. Vi stöder även utarbetande av nya strategiska dokument, när så behövs, och främjande av gemensam utveckling som involverar medborgare från båda sidorna av gränserna.
- (52) Det återstår många rättsliga och administrativa hinder för ett fördjupat samarbete över gränserna. Vi kommer att intensifiera dialogen med beslutsfattare på alla förvaltningsnivåer för att samordna den nationella sektorspolitiken mellan länder och minska befintliga hinder för samarbete.

ETT GRÖNT EUROPA

som skyddar våra gemensamma försörjningsmöjligheter och ligger till grund för en omställning av samhället

- (53) Prioriteringarna för ett grönt Europa betonar den territoriella dimensionens och fysiska planeringens bidrag till övergripande politiska prioriteringar såsom FN:s mål för hållbar utveckling, konventionen om biologisk mångfald, den europeiska gröna given, Parisavtalet, EU:s strategi för biologisk mångfald 2030, den europeiska landskapskonventionen och EU:s skogsstrategi. Andra prioriteringar i detta sammanhang rör ett Europa rustat för den digitala tidsåldern, hållbar mobilitet och ett helt integrerat europeiskt transportnät, övergången till en cirkulär ekonomi i Europa och tillämpningen av ekosystembaserade metoder.

EN HÄLSOSAM MILJÖ

Bättre ekologiska försörjningsmöjligheter, klimatneutrala och motståndskraftiga städer och regioner

- (54) Ekosystemen, inklusive ekosystemen för jordbruk, skog, gräsmarker, sötvatten och hav, är grundläggande för människans tillvaro och viktiga för en långsiktig hållbar utveckling. Det är ett gemensamt ansvar att se till att de på ett hållbart sätt är tillgängliga för allmänheten, fungerar väl, är motståndskraftiga, stärks, bevaras i ett hälsosamt tillstånd och genererar inkomster för den lokala befolkningen och ekonomin. Det bidrar till att begränsa klimatförändringar, bekämpa förlusten av biologisk mångfald, trygga ekosystemtjänster och öka allmänhetens medvetenhet om allt som nämns ovan. En integrerad hantering som tar hänsyn till olika geografiska särdrag är särskilt viktigt. Inom områdena fysisk planering, markanvändning och på andra områden stöder vi utvecklingen av naturbaserade lösningar och gröna och blå infrastrukturnät som sammanlänkar ekosystem och skyddade områden, och utvecklingen av nya krishanteringsverktyg för att öka platsers säkerhet och motståndskraft.
- (55) Klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald riskerar att försämra försörjningsmöjligheterna. Risk- och katastrofhantering, liksom förebyggande åtgärder, är viktigt för att skapa motståndskraftiga samhällen. Vi kommer att

respektera de naturliga gränserna för Europas gemensamma försörjning och öka motståndskraften på alla platser som påverkas av klimatförändringar. Detta kan åstadkommas genom att utveckla lokala och regionala strategier för klimatneutrala städer och regioner. Möjliga begränsnings- och anpassningsåtgärder kan vara att främja hållbar markanvändning, öppna ytor och offentliga grönområden, återställa skadade mark- och kustområden, bekämpa avskogning och bevara hav och vattenområden. Andra åtgärder kan vara att begränsa stadsutbredning och urbana värmeöar, bygga ut grön infrastruktur, förbättra luftkvalitet, säkerställa att inget nettoanspråkstagande av mark uppnås senast 2050, stärka tillhandahållandet av ekosystemtjänster och förbättra integreringen av fysisk planering på land och i kust- och havsområden.

- (56) Europas natur- och kulturarv är en unik och mångfasetterad tillgång som ska skyddas, förvaltas och vidareutvecklas. Områden med ett rikt natur- eller kulturarv eller med ett unikt landskap behöver utnyttja dessa tillgångar och deras outnyttjade potential på bästa sätt. De måste göra en avvägning mellan naturskydd, en hållbar användning av naturresurser och ekonomisk utveckling, bland annat genom att skapa miljövänliga jobb, främja samhällens tillväxt och välbefinnande, eller samarbeta med innovativa sociala entreprenörer. Vi kommer att fokusera på att öka medvetenheten och skapa möjligheter för lokala och regionala samhällen att skydda, återställa, utnyttja och återanvända sina (bebyggda) miljöer, landskap, materiella och immateriella kulturtillgångar samt andra unika värden med hjälp av instrument i EU:s sammanhållningspolitik och politik för landsbygdsutveckling, fysisk planering och andra verktyg som främjar integrerad territoriell eller lokal utveckling. Dessa kan eventuellt redan finnas på plats i det berörda området.

CIRKULÄR EKONOMI

Starka och hållbara lokala ekonomier i en globaliserad värld

- (57) Cirkularitet innebär kontroll över material-, vatten- och energiflöden. Det inbegriper återanvändning och återvinning av produkter, inklusive byggnader, byggnadsmaterial och spillvatten, baserat på livscykelanalyser samt energirenovering av byggnader. Omställningen av Europas ekonomier till en

platsbaserad cirkulär och koldioxid-/klimatneutral ekonomi är beroende av konkurrenskraften och resurserna hos lokala och regionala aktörer. I en globaliserad ekonomi kräver detta att man skapar processer för industriell symbios som kombinerar global konkurrenskraft med lokala resurser. Vi stöder Europas övergång till en cirkulär ekonomi och utvecklingen av platsbaserade processer för industriell symbios som även beaktar behovet av hållbar jord- och markanvändning.

- (58) För att bättre utnyttja Europas mångfasetterade territoriella resurser för övergången till en cirkulär ekonomi stöder vi utvecklingen av lokala och regionala strategier för en cirkulär ekonomi som sammanlänkar lokala och globala ekonomier. Dessa strategier bör bygga på lokala resurser och innovationskapacitet och sammanföra processerna för energiomställningen och den ekonomiska övergången till en platsbaserad cirkulär ekonomi. Strategier för smart specialisering och europeisk forsknings- och innovationspolitik, till exempel Horisont Europa och det gemensamma programplaneringsinitiativet för ett urbant Europa, kan spela en viktig roll i övergången till en cirkulär ekonomi.
- (59) Produkter, marknader, företagsklimat, utbildning, entreprenörskap, ökad självförsörjning och starka samhällen på lokal nivå är viktiga faktorer för att skapa motståndskraftiga lokala ekonomier och miljöfordelar. En diversifierad ekonomi bidrar till att minska sårbarheten för extern påverkan och underlättar även energiomställningen och den ekonomiska omvandlingen. Vi uppmuntrar till en förstärkning av innovationsförmågan i alla regioner, inklusive lokala strategier för energiomställning och åtgärder inom byggnads-, transport- och bioekonomisektorerna.

HÅLLBARA FÖRBINDELSER

Hållbar digital och fysisk konnektivitet mellan platser

- (60) Fysiska och digitala förbindelser är viktiga för Europas samhällen och ekonomier och utgör stora miljöutmaningar. Därför behövs smarta, hållbara och säkra former för transporter och konnektivitet, särskilt för att stödja prioriteringarna för ett balanserat Europa och funktionella regioner.

- (61) Övergången till ett hållbart digitalt samhälle kan främja en decentraliserad och hållbar utveckling. E-integration där människor, företag och platser drar nytta av digitaliseringen är beroende av rättvis och ekonomiskt överkomlig tillgång till högkvalitativa anslutningsmöjligheter till internet och nästa generations mobiltelefoni samt digitala färdigheter – samtidigt som hållbarhets- och hälsofrågor beaktas. Det gäller framför allt tillgång till e-förvaltning och elektroniska tjänster av allmänt intresse som påverkar platsers livskvalitet och konkurrenskraft. Vi kommer att bjuda in intressenter till en dialog om behovet av adekvat tillgång till fasta och mobila nät för höghastighetskommunikation på alla platser och behovet av en digital infrastruktur med ett lågt koldioxidavtryck och liten påverkan på människors hälsa. Detta kan bidra till tillfredsställande levnads- och företagsvillkor i hela Europa.
- (62) Tillgång till intermodala gods- och persontransporter är viktigt för alla platser i Europa. Effektiva och miljövänliga transportlösningar har blivit allt viktigare för att uppnå målen för klimat, luftföroreningar och buller, och för tillgängligheten och konnektiviteten hos alla regioner i Europa. Det rör såväl enskilda transportslag som kombinerade transporter. Vi kommer att förstärka kopplingen ytterligare mellan regional planering och utvecklingen av transeuropeiska nät (TEN), framför allt längs stomnätskorridorer. Anslutning av alla platser till större transportnoder bidrar till internationella handelsförbindelser och lokala utvecklingsmöjligheter. EU:s sammanhållningspolitik och Fonden för ett sammanlänkat Europa är viktiga för att detta ska uppnås.
- (63) Tillförlitliga sekundära och lokala transportnät med anslutning till transnationella nät och stadsområden har stor betydelse för livskvalitet och affärsmöjligheter. Det gäller särskilt städer, landsbygdsområden, avlägsna och glest befolkade områden, öar, bergsområden och de yttersta randområdena. Vi uppmanar ansvariga för fysisk planering och transportplanering att utforska nya socialt och miljömässigt progressiva modeller för lokala och regionala mobilitetstjänster (Mobility as a Service, MaaS) och att samarbeta om multimodal och miljövänlig tillgänglighet till och inom stadsområden. Instrumenten i EU:s sammanhållningspolitik, planer för hållbar mobilitet i städer och andra verktyg som stöder integrerad territoriell eller lokal utveckling är viktiga för att uppnå detta och kan eventuellt redan finnas på plats i det berörda området.

IV Omsättning av prioriteringarna i handling

(64) De prioriteringar som fastställs i den territoriella agendan för 2030 måste stödjas av åtgärder från engagerade aktörer. Det är först då som den territoriella agendans prioriteringar och farhågor kring ojämlikhet mellan platser och övergången till en koldioxid-/klimatneutral ekonomi kan hanteras på lämpligt sätt. Dessa åtgärder bör sammantaget stärka

- flernivåstyre,
- platsbaserade strategier,
- de territoriella effekterna och den territoriella sammanhållningen av en samordnad sektorspolitik,
- samarbetet mellan territorier,
- territoriell sammanhållning på europeisk nivå,
- territoriell sammanhållning på gränsöverskridande, transnationell och inter- och intraregional nivå, och
- medlemsstaternas och grannländernas bidrag till territoriell sammanhållning.

(65) Ovanstående punkter har nära koppling till principerna om god stadsförvaltning som fastställs i den nya Leipzigstadgan. Dessa principer är en stadspolitik för det allmänna bästa, ett integrerat tillvägagångssätt, deltagande och medskapande, flernivåstyre och en platsbaserad strategi.

Uppmaning till nyckelaktörer

(66) Tillämpningen av den territoriella agendan bygger på informellt samarbete på flera nivåer mellan medlemsstaterna, myndigheter på lokal och regional nivå, Europeiska kommissionen, Europaparlamentet, Europeiska regionkommittén, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Europeiska investeringsbanken och andra relevanta aktörer. Tillämpningen av den territoriella agendan skulle gynnas av samarbete med ansvariga för agendan för städer, den nya

Leipzigstadgan, EU:s sammanhållningspolitik och politik för landsbygdsutveckling, genomförandet av EU:s återhämtningsplan och EU:s makroregionala strategi och havsområdesstrategi.

- (67) **Mellanstatligt samarbete mellan medlemsstaterna** kommer att stärka samarbetet kring prioriteringarna i den territoriella agendan på europeisk nivå med Europeiska kommissionen, Europaparlamentet, Europeiska regionkommittén, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Europeiska investeringsbanken. Medlemsstaterna kommer att vartannat år diskutera framstegen i tillämpningen av den territoriella agendan, framför allt initiativ och åtgärder, vid ett möte inom ramen för nätverket av kontaktpunkter för territoriell sammanhållning (NTCCP). Slutsatserna om framstegen kommer att diskuteras vid möten mellan generaldirektörerna med ansvar för territoriell sammanhållning. För att stödja dialogen om samspelet mellan den territoriella utvecklingen och sektorspolitiken kan generaldirektörernas möten även innefatta ett gemensamt sammanträde med företrädare för berörda politikområden.
- (68) **Varje medlemsstat** kommer att främja prioriteringarna i den territoriella agendan och föra diskussioner med relevanta aktörer inom alla politikområden och på alla förvaltningsnivåer. I detta ingår att främja den territoriella agendan i nationella strategiska processer för fysisk och territoriell planering, partnerskapsavtal och program för EU:s sammanhållningspolitik, nationella återhämtningsplaner och andra EU-fonder, och samtidigt framhålla subsidiaritetsprincipens betydelse när det gäller att fastställa territoriernas karaktär och säkerställa riktade insatser och stöd i varje medlemsstat. Det omfattar också att informera om den territoriella agendan och arbeta för territoriell sammanhållning på nationell nivå tillsammans med relevanta ministerier, subnationella myndigheter och det civila samhället.
- (69) **Subnationella myndigheter och organ**, inklusive på lokal och regional nivå och deras nationella sammanslutningar, uppmanas att tillämpa den territoriella agendan och vidta åtgärder för att involvera relevanta aktörer. I detta ingår att ta hänsyn till prioriteringarna i den territoriella agendan i samband med fysisk planering och övergripande utvecklingsstrategier och utvecklingsåtgärder, och

att hämta inspiration från pilotåtgärder och lämna egna förslag till nya pilotåtgärder. De uppmanas särskilt att samarbeta med angränsande territorier och platser med liknande eller kompletterande potential eller utmaningar, och med berörda aktörer. Subnationella myndigheter uppmanas även att delta aktivt i diskussioner på regional, nationell eller europeisk nivå om tillämpningen av den territoriella agendan.

- (70) **Europeiska kommissionen** uppmanas att bidra till prioriteringarna i den territoriella agendan och ytterligare öka sina ansträngningar för att främja den territoriella sammanhållningen i Europa, den territoriella dimensionen i EU:s politik och att samordna sektorspolitiken. I detta kan ingå att stärka den territoriella dimensionen i den europeiska planeringsterminen och konsekvensbedömningar med hjälp av tillgängliga verktyg för att bedöma territoriella effekter, främja intressenters deltagande, och, inom ramen för EU:s sammanhållningspolitik och annan EU-politik, fortsätta att främja integrerad territoriell utveckling, användning av relevanta verktyg och instrument och territoriellt samarbete, samt att följa och hämta inspiration från pilotåtgärder.
- (71) **Europaparlamentet** uppmanas att ta del av den territoriella agendan och att beakta dess prioriteringar i Utskottet för regional utveckling (REGI) och andra utskott och tvärpolitiska grupper med en territoriell dimension. I detta kan ingå att förespråka den territoriella agendans prioriteringar i EU:s lagstiftningsförfaranden.
- (72) **Europeiska regionkommittén** uppmanas att, i egenskap av Europeiska unionens rådgivande organ som formellt företräder regioner och kommuner på EU-nivå, bidra till genomförandet och vidareutvecklingen av den territoriella agendan. Europeiska regionkommittén uppmanas därför att informera sina medlemmar om den territoriella agendan och framstegen i genomförandet av den. Den uppmanas också att uppmuntra lokala och regionala myndigheter i Europa att tillämpa den territoriella agendan, samarbeta med angränsande territorier och platser, att dra lärdom av pilotåtgärderna och lämna egna förslag till nya pilotåtgärder. Europeiska regionkommittén uppmanas även att främja målen för den territoriella agendan på europeisk nivå i sitt rådgivande arbete. Den uppmanas också att stödja användning och vidareutveckling av territoriella

verktyg och instrument, såsom territoriella konsekvensbedömningar, europeiska grupperingar för territoriellt samarbete (EGTS) och integrerad territoriell utveckling inom ramen för EU:s sammanhållningspolitik.

- (73) **Europeiska ekonomiska och sociala kommittén** uppmanas att informera sina medlemmar om prioriteringarna i den territoriella agendan och uppmuntra dem att samarbeta kring genomförandet av den territoriella agendan. I detta ingår att framhålla betydelsen av samarbetspartner i det civila samhället för att trygga en hållbar framtid för alla platser och stärka lokalt ledd utveckling (LLU) och andra verktyg för att underlätta integrerad territoriell utveckling och samarbete. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén uppmanas också att förespråka den territoriella agendans prioriteringar i politiska diskussioner på europeisk nivå.
- (74) **Europeiska investeringsbanksgruppen** uppmanas att på lämpligt sätt beakta prioriteringarna och åtgärderna i den territoriella agendan i sin strategi för lån, kombinationer av bidrag och lån och rådgivningstjänster, och att ta hänsyn till behovet att stödja strategier för hållbar territoriell utveckling utan att äventyra sina finansieringsregler. Eftersom EIB-gruppen kan spela en viktig roll för att finansiera hållbara investeringar i alla storleksordningar på de områden som omfattas av den territoriella agendan, uppmanas EIB-gruppen att bidra till pilotåtgärder och framför allt att stödja utvecklingen av bättre finansieringsmetoder i territoriella sammanhang som komplement till Europeiska kommissionens insatser. I detta kan ingå att stödja platsanpassade investeringar genom lån, kombinationer av bidrag och lån och rådgivning till medlemsstater och nyckelaktörer i samband med förberedelser och genomförande av territoriella projekt och användning av finansieringsinstrument.
- (75) **Europeiska och nationella sammanslutningar** som arbetar med fysisk planering och/eller företräder lokala eller regionala myndigheter uppmanas att informera sina medlemmar om prioriteringarna i den territoriella agendan och att uppmuntra dem att tillämpa agendan, samarbeta med angränsande territorier och platser, dra lärdom av pilotåtgärder och lämna egna förslag till nya

pilotåtgärder. De uppmanas också att förespråka den territoriella agendans mål i politiska diskussioner på transnationell och europeisk nivå.

Genomförande genom riktade åtgärder

- (76) Åtgärder för att genomföra den territoriella agendan i praktiken kan vidtas på alla förvaltningsnivåer och ha olika karaktär och fokus. Alla nyckelaktörer uppmanas att genomföra den territoriella agendan inom ramen för sina ordinarie mandat. Det är bara så som den geografiska ojämlikheten och samhällets omställning till en koldioxid-/klimatneutral ekonomi kan hanteras på lämpligt sätt.
- (77) För att stimulera till gemensamma åtgärder i hela Europa genomförs pilotåtgärder för att visa på, testa och utveckla metoder som bidrar till att prioriteringarna i den territoriella agendan uppnås. Dessa åtgärder återspeglar ett ökat erkännande av betydelsen av platsbaserade strategier genom att visa hur den territoriella dimensionen av regional, nationell och europeisk politik kan hanteras i praktiken. Åtgärderna är inriktade på lärande, utbyte av god praxis, gemensamma arbetsgrupper för att utveckla nya tillvägagångssätt eller på genomförande. Alla uppmanas att noga följa dessa åtgärder, låta sig inspireras och komma med förslag till nya åtgärder. Åtgärder för att genomföra prioriteringarna i agendan för städer, den nya Leipzigstadgan och den territoriella agendan kan stärka kopplingen mellan stadspolitik och territoriell politik.

Samordning

- (78) Aktiviteterna i den territoriella agendan kommer att samordnas genom möten mellan generaldirektörerna med ansvar för territoriell sammanhållning och förberedas av nätverket av kontaktpunkter för territoriell sammanhållning (NTCCP) med stöd av arbetsgruppen för den territoriella agendan (TAWG).

- (79) Nästa samarbetsprogram inom Espon kommer att fortsätta och intensifiera stöd och rådgivning för genomförandeprocessen och till ordförandeskapen för Europeiska unionens råd, exempelvis genom övervakningsåtgärder och riktad information om fakta och kunskaper kring den territoriella agendan för 2030.
- (80) Genom samordningsaktiviteterna i den territoriella agendan för 2030
- säkerställs att aktiviteter och pilotåtgärder är transparenta, har tagits fram tillsammans med och stöds av medlemsstaterna (eller deras företrädare), subnationella aktörer och Europeiska kommissionen, och att de ömsesidigt förstärker varandra och har en optimal inverkan på beslutsfattande på EU-nivå och på nationell nivå,
 - granskas regelbundet framstegen i genomförandet av agendan och pilotåtgärderna, och
 - lämnas information till aktörer på subnationell, nationell och europeisk nivå om den territoriella agendans mål och prioriteringar samt framstegen i genomförandet av dem.

Uppföljning

- (81) De kommande ordförandeskapen för Europeiska unionens råd ombeds att följa upp den territoriella agendan för 2030 och ytterligare stärka dess kommunikation, tillämpning och styrning:
- (82) **Kommunikation** om framsteg i tillämpningen av den territoriella agendan och 25- och 30-årsjubileet av EU:s övergripande regionala utvecklingsplanering (1999) år 2024 respektive 2029 samt 20-årsjubileet av den territoriella agendan (2007) år 2027.
- (83) **Tillämpning** av den territoriella agendan, med en diskussion om framstegen, inklusive pilotåtgärder.

- (84) **Styrning** med inriktning på en utvärdering 2024, med bland annat granskning av styrningssystem, framsteg i genomförandet och prioriteringarnas relevans. Detta kommer att ske i samband med förberedelserna av EU:s sammanhållningspolitik för perioden efter 2027. Ordförandeskapet för Europeiska unionens råd under första halvåret 2025 uppmanas att arrangera ett informellt ministermöte för att utarbeta ett beslut om en eventuell förnyelse av den territoriella agendan för 2030.

